

DAEŞ'İN YENİ ADRESİ AFRİKA MI?

Serhat Orakçı

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Orakçı, Serhat. "DAEŞ'in yeni adresi Afrika mı?", İNSAMER, 18.11.2019. Analiz

Son günlerde Mali ve Burkina Faso'da meydana gelen silahlı saldırılar, Ortadoğu'daki yeni gelişmeler paralelinde düşünüldüğünde, akla ister istemez Suriye ve Irak'ta kan kaybeden DAEŞ'in Afrika'yla ilgili yeni bir stratejik hamle içinde olup olmadığı sorusunu getiriyor. Örgütün lideri Ebu Bekir el-Bağdadi'nin ABD'nin yürüttüğü bir operasyon sonucu kendisini havaya uçurarak intihar etmesiyle büyük bir darbe alan örgüt, Afrika kıtasında yaptığı silahlı eylemlerle âdeta intikam peşinde olduğu izlenimi veriyor.

Ebu Bekir el-Bağdadi'nin 26 Ekim'de ölümünden kısa bir süre sonra, 1 Kasım 2019 tarihinde, Mali'de askerî bir noktaya gerçekleştirilen saldırıda 1'i sivil, 1'i Fransız askeri toplam 54 kişi hayatını kaybetti. Akabinde DAEŞ bu saldırıyı üstlenmekte gecikmedi.¹ Diğer bir saldırı ise 7 Kasım'da gerçekleşti. Saldırıda *Semafo* isimli altın madeni işleten Kanadalı

bir firmanın 37 işçisi öldü, 60'ı yaralandı.² Son günlerde meydana gelen bu hadiseler, örgütün Afrika'da kendini hatırlattığı saldırıların devamı mahiyetinde. Bilindiği üzere kısa süre önce de hem Mali'de hem de Burkina Faso'da benzer saldırılar gerçekleşmiş ve yine çok sayıda insan hayatını kaybetmişti.

Son yıllarda DAEŞ'e biat etmiş Afrika'daki hücrelerin Mali'den Mozambik'e kadar geniş bir alana yayıldıkları biliniyor. Bu hücrelerin çoğu, bir zamanlar el-Kaide'ye biat etmiş olan yapılar. 2011 yılı ortalarında Usame bin Ladin'in öldürülmesinin ardından el-Kaide'den kopmaya başlayan bazı hücreler, 2014 yılından itibaren DAEŞ çatısı altında yeniden toparlanmaya çalıştı. *Africa Center for Strategic Studies*'e göre 2016 yılından bu yana Sahel bölgesindeki DAEŞ bağlantılı saldırılar ikiye katlanmış vaziyette.³ Açık kaynaklar üzerinden yapılan bir tahmine göre; Cezayir, Mısır, Libya, Mali, Burkina Faso,

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Nijer, Sudan, Somali, Demokratik Kongo ve Mozambik'te varlık gösteren 6.000'den fazla DAES mensubu bulunuyor.⁴

Institute for Security Studies'de yayımlanan Akinola Olojo ve Martin Ewi ortak imzalı analize göre, DAES Afrika'yı hayatta kalmak ve eylem alanını genişletmek için stratejik bir değerde görüyor, dolayısıyla da el-Bağdadi'nin ölümü DAES'in Afrika'da sona erdiği anlamına gelmiyor.⁵ Ortadoğu'da paratoner gibi tüm dış güçleri bölgeye çeken DAES, şimdi aynı görevi Afrika'da da ifa edeceği benziyor. Afrika kıtasındaki askerî varlıklarını arttırmak isteyen küresel aktörler için kullanışlı hâle gelen ve aradıkları bahaneyi sunan bu durum, Afrika için ise daha fazla silah, gözyaşı ve müdahale anlamına geliyor.

Kıtada gerek el-Kaide gerekse DAES, otorite boşluğu yaşanan ve devletlerin kontrol etmekte zorlandığı kör lokasyonlarda kolaylıkla konuşlanabiliyor ve kendileri için genç savaşçılar devşirebiliyorlar. Tıpkı küresel aktörlerin Afrika'ya yönelik oluşturdukları dış politika atılımları gibi, DAES ve el-Kaide gibi yapıların da benzer plan ve programları olduğu anlaşılıyor. Farklı ülkelerde birbirinden kopuk gibi görünen özerk silahlı hücreler, eylem alanlarını genişleterek Suriye ve Irak'takine benzer şekilde Afrika kıtasında da bir İslam devleti ilan etme arayışındalar. Yoksulluk ve otorite boşlukları, sınır boylarında DAES'e iç ve dış istihbarat birimlerinin gözetiminde rahat bir hareket alanı sağlıyor.

1979 İran Devrimi sonrası ve 1980'li yıllarda Suudi Arabistan destekli burs programlarının ortaya çıkarttığı reformist İslamcı gruplar, o günlerden bu yana Afrika kıtasında zaman zaman genişleyerek zaman zaman da taktiksel çekilmelerle varlıklarını sürdürüyor. Kronik

yoksulluk, Mısır ve Cezayir'de olduğu gibi İslamcı oluşumlara uygulanan sistematik baskı ve dışlamalar, sınır kontrollerinin yetersiz oluşu, incir çekirdeğini doldurmayan teolojik tartışmalar, yabancı istihbarat birimlerinin sızmaları ve dış müdahaleler, bu oluşumların zemin kazanmasında rol oynayan iç içe geçmiş etkenler. Bu yapıların hareket alanlarını genişletmelerinde 11 Eylül sonrasında ABD öncülüğünde başlatılan toptancı cadı avının da etkisi büyük.

Ne var ki durum görüldüğünden çok daha karmaşık bir doğaya sahip. İç içe geçmiş karanlık ilişkiler ağının yanında, şimdilerde

DAES'e biat etmiş hücrelerin Sahel ve Batı Afrika üzerinde yoğunlaştığı bölgede 4.500 Fransız ve 13.000 Birleşmiş Milletler barış gücü askeri aktif olarak görev yapmakta. Ayrıca Nijer'de, bu bölgeyi tarayan ABD'ye ait iki son model drone üssü bulunmakta. Esasında yaşanan gelişmeler, dış güçlerin bölgedeki askerî varlığı arttıkça silahlı örgütlerin etkilerinin daha da güçlendiğini göstermekte. Özellikle Mali ve Burkina Faso'da gerçekleşen silahlı saldırılar bu açıdan oldukça dikkat çekici. Kıtada 2015 yılından bu yana silahlı eylem sayısının giderek sıklaştığı görülmekte.⁶

Sufi geleneğin güçlü bir tabana sahip olduğu Afrika'da, bu silahlı Vehhabi akımlar şimdiye kadar çok fazla iç çatışma çıkararak Müslüman toplulukların enerjisini sünger gibi emme görevi gördüler. Bundan sonrası için de bu görevi sürdürmeye devam edeceklerine şüphe yok! Bu nedenle sufi gruplarla giriştikleri çatışmaları, sonrasında kendi aralarında yaşanan ihtilaflar takip ederken, Müslümanların karşılaştığı hiçbir soruna bombalı intihar saldırısı dışında esaslı bir çözüm önerisi bulunmayan bu yapılar, bilinçli

*DAES'e biat
etmiş hücrelerin
Sahel ve Batı
Afrika üzerinde
yoğunlaştığı
bölgede 4.500
Fransız ve
13.000 Birleşmiş
Milletler barış
gücünü askeri aktif
olarak görev
yapmakta.*

ya da bilinçsiz, çoktandır Müslüman toplumları içten çökertme projesinin bir parçası hâline dönüşmüş durumdadır.

Bugün Afrika kıtasında hem Çin hem de diğer Doğulu aktörlerle baş edemeyen Amerika, İngiltere ve Fransa'nın başını çektiği Batı bloğu, askerî yayılım ile Doğu'yu dengeleme arayışına yönelmiş görünüyor. Bu nedenle kontrolden çıkmış birtakım silahlı örgütlerin varlığı, Batı'nın askerî ve istihbarat yayılımı için son derece sağlam bir meşruiyet zemini sağlıyor ve her halükârda, Afrika ülkelerini daha fazla askerî müdahale ve silah satın alma kısır döngüsü tuzağına çekiyor. Çünkü biliyoruz

ki, güvenlik endişeleri tavan yaptığında ilk başvuru meca silah tedarikçileri ve Batılı kurtarıcılara yaslanmak oluyor.

Ebu Bekir el-Bağdadi'nin ölümü DAESH için mutlaka önemli bir dönüm noktası, ancak tahmin edildiği gibi bu durum DAESH eylemlerinin son bulacağı anlamına gelmiyor. Afrika'nın bakir topraklarının Ortadoğu'da iyiden iyiye sıkışan örgüt için daha geniş hareket zemini sağlayacağına kuşku yok. Her şeyden önemlisi ise, yerelleşme eğilimi yüksek bu silahlı hücrelerin form değiştirerek farklı şekillerde gündemi işgal etmeye devam edecekleri gerçeği.

Sonnotlar

- ¹ "Militants kill 54 in attack on army post; IS claims responsibility", *Reuters*, 1 Kasım 2019, <https://www.reuters.com/article/us-mali-security/militants-kill-54-in-attack-on-mali-army-post-is-claims-responsibility-idUSKBN1XB4W7>
- ² "Semafo suspends Boungou mine after attack on convoy that left as least 37 dead", *Prince George Citizen*, 7 Kasım 2019, <https://www.princegeorgecitizen.com/news/business/semafo-suspends-boungou-mine-after-attack-on-convoy-that-left-at-least-37-dead-1.2400321>
- ³ Annika, Hammerschlag, "Senegal: US Helps Defend Against Sahel Extremists", *VOA*, 4 Kasım 2019, <https://www.voanews.com/africa/us-helps-senegal-defend-against-sahel-extremists>
- ⁴ Jason Warner & Charote Hulme, "The Islamic State in Africa: Estimating Fighter Numbers in Cells Across the Continent", *CTC Sentinel*, Ağustos 2018,, <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2019/01/CTC-SENTINEL-082018-final.pdf>
- ⁵ Akinola Olojo & Martin Ewi, "What does al-Baghdadi's exit mean for Africa?", *ISS*, 5 Kasım 2019, <https://issafrica.org/iss-today/what-does-al-baghdadis-exit-mean-for-africa>
- ⁶ "Burkina Faso: Extremism & Counter-Extremism", Counter Extremism Project, https://www.counterextremism.com/sites/default/files/country_pdf/BF-11012019.pdf

